

Controverse față de tendința de armonizare a impozitelor pe veniturile companiilor în Uniunea Europeană

Gheorghe MATEI

Universitatea din Craiova
ghematei@yahoo.com

Daniela PÎRVU

Universitatea din Pitești
ddanapirvu@yahoo.com

Rezumat. *Ideea armonizării impunerii corporatiste constituie în momentul de față unul dintre cele mai importante subiecte de dezbatere pe agenda de lucru a Comisiei Europene, dar și în cadrul abordărilor teoretice ale specialiștilor. Extrema diversitate a acestor abordări este un indicator relevant al complexității problemelor care împiedică formularea, într-o modalitate independentă de considerațiile de fezabilitate politică, a unor soluții larg împărtășite în domeniul menționat. În lucrarea de față realizăm o expunere critică a principalelor reacții ale specialiștilor, politicienilor și reprezentanților mediului de afaceri față de tendința de armonizare a impozitelor pe veniturile companiilor în Uniunea Europeană.*

Cuvinte-cheie: politica fiscală; armonizare; bază fiscală comună consolidată; efecte; controverse.

Coduri JEL: G32, H25.

Coduri REL: 8K, 14K.

1. Introducere

În ultima perioadă, numeroși specialiști și politicieni s-au pronunțat în favoarea realizării unei politici coerente și centralizate la nivelul Uniunii Europene în vederea impozitării veniturilor companiilor. Cuvântul-cheie utilizat de cei care consideră că toate statele membre ar trebui să-și alinieze propriile sisteme fiscale la directivele executivului de la Bruxelles este „armonizare”. Unul dintre argumentele utilizate în favoarea acestei măsuri este acela că Uniunea ar trebui să aibă puterea de a institui și percepe impozite și nu doar să formuleze recomandări statelor membre cu privire la măsurile de politică fiscală (Trovato, 2007). Pe de altă parte, potrivit opiniilor exprimate de Comisia Europeană în anul 2001, funcționarea unor sisteme fiscale naționale diferite la nivelul statelor membre reprezintă sursa a numeroase probleme:

- influențarea (distorsionarea) alocării resurselor, cu consecințe negative pentru valorificarea avantajelor unei adevărate piețe unice, dar și din punctul de vedere al repartiției internaționale a veniturilor din impozite, care poate dezavantaja anumite state membre în raport cu altele;
- fragilizarea încasărilor bugetare, prin pierderi de venituri asociate concurenței fiscale;
- tendința de creștere a inechității sistemelor fiscale, prin tratamentul privilegiat al bazelor mobile de impunere;
- riscul dublei impuneri.

Problemele expuse mai sus generează ineficiență economică întrucât între contribuabili (corporații) și administrațiile fiscale apar frecvent conflicte legate de unele măsuri restrictive sau discriminatorii ale acestora din urmă sau de distorsiunile concurențiale generate prin acțiunile corporațiilor. Aceste conflicte sunt rezolvate cu prețul angajării unor importante resurse financiare pentru realizarea de inspecții și anchete, audit fiscal etc.

Problema distorsiunilor generate de impunerea diferită a veniturilor corporațiilor poate fi sintetizată astfel: dacă impozitele sunt mai mari într-o anumită zonă, capitalul va migra către zonele cu fiscalitate mai redusă dacă alte considerente de natură economică nu fac mai eficientă păstrarea locației inițiale. Țările afectate de această migrație vor reacționa față de această situație, fie impunând bariere în calea mișcării libere a capitalurilor, fie diminuând nivelul fiscalității pentru a stimula afluxul acestora (James, Oats, 1998).

Pentru rezolvarea acestor probleme, la nivelul Uniunii Europene s-a afirmat, frecvent, necesitatea armonizării parțiale (numai a bazelor fiscale) a impunerii veniturilor companiilor. Menționăm însă faptul că pentru prevenirea „migrării” bazelor de impozitare naționale, prin mutarea sediilor corporațiilor în

țările cu regimuri fiscale mai avantajoase, au existat propuneri privind armonizarea totală (atât a bazelor fiscale, cât și a cotelor de impozitare) a impunerii veniturilor companiilor.

2. Poziționarea politicianilor europeni față de tendința de armonizare a impozitelor veniturilor companiilor

Problema armonizării impozitelor pe veniturile companiilor a stârnit numeroase controverse politice în statele membre ale Uniunii Europene, generate de orientarea doctrinară a partidelor politice aflate la guvernare. Astfel, în Anglia și Irlanda politica economică este centrată pe rolul pieței libere în alocarea resurselor, promovându-se principiul potrivit căruia intervenția statului prin intermediul impozitelor trebuie să fie minimă. În țările Europei continentale, se afirmă importanța menținerii statului ca „agent jucător dinamic” pentru reglarea unor mecanisme economice și sociale dacă fiscalitatea generează distorsiuni cât mai reduse în cadrul proceselor din economia de piață. Țările scandinave promovează ideea universalității asistenței sociale și a rolului important al implicării statului prin intermediul pârghiilor fiscale în asigurarea unei evoluții propice a societății. Simpla prezentare a caracteristicilor principale ale modelelor economice și sociale din țările membre ale Uniunii Europene sunt suficiente pentru a intui poziția liderilor politici ai acestora față de ideea armonizării impunerii veniturilor companiilor. Astfel, statele cu o ideologie politică predominant neoliberală (vezi Anglia și Irlanda) nu vor agreea ideea eliminării concurenței fiscale între guverne, deoarece aceasta reprezintă un motor al eficienței și progresului economic, iar statele cu o ideologie politică predominant socialistă ar trebui să fie interesate de creșterea disciplinei în domeniul fiscalității companiilor și de înlăturarea incertitudinii legate de diminuarea veniturilor publice din impozite ca urmare a migrării investițiilor străine către locații mai avantajoase din punct de vedere fiscal.

Pe de altă parte, pozițiile politicianilor față de armonizarea fiscală depind de interesele reale ale alegătorilor lor, aflate în relație directă cu schimbările mediului economic și social și nu cu ideologia politică, dar și de constrângerile la care sunt supuși aceștia. Astfel, liderii politici din noile state membre (care practică cote de impozitare pentru veniturile companiilor mai mici), indiferent de orientarea lor doctrinară, ar trebui să se situeze pe o poziție potrivnică armonizării impozitelor pe veniturile companiilor, întrucât economiile țărilor lor vor pierde astfel un avantaj substanțial în atragerea investițiilor străine directe.

Descrierea celor mai importante luări de poziție ale politicianilor europeni față de problema armonizării impozitelor pe veniturile companiilor va confirma această supoziție.

La sfârșitul anilor 1990, liderii politici din unele state europene occidentale considerau armonizarea impozitelor pe veniturile companiilor o modalitate de eliminare a „conurenței fiscale dăunătoare”, în special după publicarea primului raport al Grupului Primarolo, care a identificat 66 de „măsuri fiscale dăunătoare” în statele membre. Investigațiile Grupului Primarolo au fost demarate după ce mai mulți politicieni (din Germania, Belgia, Austria ș.a.) au semnalat faptul că diferențele dintre sistemele naționale de impunere a beneficiului obținut din investițiile financiare au determinat migrarea economiilor rezidenților lor în alte state membre în scopul evitării impozitelor interne. Deoarece legislația restrictivă în domeniul secretului bancar îngreuna acțiunile de cooperare a autorităților publice în scopul combaterii evaziunii fiscale, armonizarea cotelor de impozitare a venitului în toate statele membre trebuia să contribuie la rezolvarea acestei probleme.

O altă temere exprimată la nivelul clasei politice din țările respective avea în vedere diminuarea cantității de bunuri și servicii publice furnizate cetățenilor sub influența reducerii încasărilor din impozitele directe (ca o consecință a concurenței fiscale manifestate la nivelul pieței interne). Această idee se plia pe principiile doctrinei socialiste, reprezentată din punct de vedere politic prin guvernele multor state europene la sfârșitul anilor 1990 și începutul anilor 2000. Poziții clare în afirmarea acestor idei au luat ministrul Oskar Lafontaine și cancelarul federal Gerhard Schroeder din Germania. Acești politicieni au combătut opinia potrivit căreia statele-națiune ar trebui să concureze în domeniul fiscal, arătând că această abordare se bazează pe un principiu de natură mercantilistă: „un stat poate deveni mai bogat numai acționând în detrimentul altor state”. O astfel de competiție era contraproductivă și nu putea fi compatibilă cu funcționarea adecvată a pieței europene (Ussher, 1999).

Aderarea noilor state la Uniunea Europeană a acutizat disputele politice pe tema armonizării impozitelor pe veniturile companiilor. Astfel, alăturându-se cancelarului german Gerhard Schroeder, care susținea necesitatea instituirii în Uniunea Europeană a unui „coridor fiscal” (stabilirea unor cote minime și maxime de impozitare a veniturilor companiilor), ministrul olandez al finanțelor, Gerrit Zalm, propunea, în anul 2004, instituirea unei cote minime de impunere de cel puțin 20% pentru veniturile companiilor (de Mooij, 2004).

Un studiu realizat în legătură cu atitudinea parlamentarilor europeni față de introducerea unei cote de impozitare minime pentru veniturile companiilor la nivelul tuturor statelor membre, în urma chestionării unui număr de 156 de parlamentari, în perioada martie - iulie 2007, a relevat situația prezentată în tabelul 1 (răspunsurile parlamentarilor au fost notate pe o scală de la -4, reprezentând dezacord total cu introducerea cotei minime, la +4, reprezentând acord total cu introducerea cotei minime):

Tabelul 1

Rezultatele chestionării parlamentarilor europeni cu privire la introducerea cotei minime de impozitare a veniturilor companiilor în Uniunea Europeană, în funcție de doctrina grupului politic la care erau afiliate persoanele interviuate

Clasificare după grupul politic	Doctrina politică	Ponderea intervievaților în grupul parlamentar (%)	Punctaj mediu
Alianța Liberalilor și Democraților pentru Europa (ALDE)	Liberală	17,31	-0,11
Partidul European Popular (EPP-ED)	Conservatoare, democrat creștină	19,78	-0,72
Uniunea Europeană de Stânga/Stânga Verde Nordică (GUE-NGL)	Socialistă, comunistă	1,2	1,4
Grupul Independență și Democrație (IND/DEM)	Euroscepticism	29,17	-3,71
Grupul de extremă dreapta (IST), dizolvat în noiembrie 2007	Naționalism	17,39	1
Deputați neafiliați (NI)	-	23,08	-4
Grupul socialist din Parlamentul European (PES)	Social democrație	23,15	2,02
Grupul Ecologiștilor (Greens-EFA)	Ecologism	14,29	3,17
Uniunea Națiunilor pentru Europa (UEN)	Național conservatoare	22,73	-1,8

Sursa: Osterloh, S., Heinemann, F., *The Political Economy of Corporate Tax Harmonization – Why Do European Politicians (Dis)like Minimum Tax Rates?*, Lucrările Conferinței: Reflections on Fiscal Federalism: Elaborating the Research Agenda, octombrie 2009.

Se observă că reprezentanții grupurilor parlamentare de orientare socialistă au o poziție mult mai favorabilă armonizării impozitului pe veniturile companiilor (inclusiv prin intermediul cotelor de impunere) comparativ cu reprezentanții grupurilor parlamentare de orientare liberală.

Din punctul de vedere al originii celor intervievați, rezultatele chestionarului aplicat în cadrul Parlamentului European a arătat că reprezentanții Poloniei, Cehiei și Marii Britanii se opuneau în cea mai mare măsură ideii de armonizare în domeniul impozitării veniturilor companiilor, iar reprezentanții Portugaliei, Austriei și Belgiei erau cei mai vehemenți susținători ai ideii. Gruparea celor intervievați în funcție de data aderării la Uniunea Europeană a țărilor pe care le reprezentau a generat următorul rezultat: aproape toți parlamentarii provenind din noile state membre s-au împotrivit ideii de introducere a cotei minime a impozitului pe veniturile companiilor, poziție intuită de altfel de noi mai sus (Osterloh, Heinemann, 2009).

Abordând problema armonizării fiscale din punct de vedere politic, ne punem întrebarea de ce mulți politicieni susțin acest proces acceptând să renunțe la controlul uneia dintre cele mai importante pârgii de politică economică: sistemul fiscal. Un răspuns îl găsim în studiul lui Trovato

Masimiliano (2007) care afirmă că, în condițiile în care capitalul și forța de muncă circulă cu ușurință între țări, iar evoluția tehnologiei permite oamenilor să comunice cu ușurință între ei și să stabilească relații de afaceri fructuoase, indiferent de locația în care se află, bazele fiscale tind să devină din ce în ce mai mobile. Autoritățile publice pot face foarte puțin sau chiar nimic pentru a preveni această tendință. Rolul politicului în domeniul fiscal se va diminua, probabil, odată cu adâncirea procesului de globalizare. Astfel, cu costul pierderii pe termen scurt a prerogativelor lor în domeniul fiscal, politicienii încearcă să contraatace efectele globalizării, replicând aceste prerogative la o scară mult mai mare.

3. Dezbateri la nivelul mediului de afaceri european față de tendința de armonizare a impozitelor veniturilor companiilor

Reacțiile mediului de afaceri european față de tendința de armonizare a impozitelor veniturilor companiilor pot fi sintetizate prin prezentarea poziției Asociația Camerelor de Comerț și Industrie Europene. Astfel, în anul 2007, Asociația Camerelor de Comerț și Industrie Europene considera concurența fiscală loială între statele membre ale Uniunii Europene o forță motrice puternică pentru reducerea cotelor de impozitare, dezvoltarea mediului de afaceri și crearea de locuri de muncă în Europa. Deoarece trebuie să răspundă cerințelor a 27 de sisteme de impozitare diferite, costurile de conformare sunt mult mai mari pentru societățile cu activitate transfrontalieră, iar aceste costuri sunt disproporționat de mari pentru întreprinderile mici și mijlocii. Camerele de Comerț Europene s-au poziționat în favoarea unei concurențe fiscale transparente, deoarece aceasta este foarte importantă pentru întreprinderile mici și mijlocii care doresc să își extindă activitatea în străinătate și se află, adesea, în imposibilitatea de a-și permite consultanță fiscală. Normele privind impozitul pe profit în toate statele membre ar trebui să fie suficient de comparabile, astfel încât companiile să identifice cu ușurință diferențele dintre sistemele de impozitare și procedurile aplicabile în diverse țări. În aceste condiții, Asociația Camerelor de Comerț și Industrie Europene sprijină măsurile care ar contribui la minimizarea costurilor fiscale pentru companiile care operează pe teritoriul statelor membre ale Uniunii Europene. Aceste măsuri ar trebui să se traducă prin crearea unei baze fiscale comune și consolidarea liberei concurențe în ceea ce privește cotele de impozitare. Totuși, Camerele de Comerț Europene afirmă că angajarea statelor membre într-o „cursă a reducerii cotelor de impozitare” nu poate exprima nici interesele mediului de afaceri european și, cu atât mai puțin, interesele cetățenilor din Uniunea Europeană.

O bază de impozitare consolidată comună ar oferi societăților stabilite în mai mult de un stat membru posibilitatea de determinare a venitului lor de grup

în conformitate cu un set unic de norme. Acest lucru ar facilita eliminarea unor practici discreționare, scăderea costurilor de conformare, reducerea sarcinilor administrative, eliminarea situațiilor de dublă impunere, ar permite automat consolidarea profiturilor și a pierderilor (în acest context, profiturile nerealizate nu ar trebui să fie impozitate) și ar contribui la crearea unui sistem fiscal mult mai transparent. Din aceste motive, Asociația Camerelor de Comerț și Industrie Europene sprijină propunerile Comisiei Europene pentru crearea unei baze comune consolidate de impozitare a veniturilor corporațiilor, cu condiția ca aceasta să fie clară, simplă și ușor de utilizat.

Armonizarea bazei de impozitare a veniturilor companiilor este susținută de majoritatea membrilor Asociației Camerelor de Comerț și Industrie Europene, cu excepția Camerelor de Comerț din Marea Britanie și din Irlanda, care nu sunt convinse că acest model este cel mai potrivit pentru a răspunde nevoilor de creștere economică la nivelul Uniunii Europene. Camera de Comerț a Ciprului, deși a exprimat rezerve cu privire la modelul „baza comună consolidată de impozitare a veniturilor corporațiilor”, s-a arătat dispusă să analizeze impactul introducerii acestuia (Eurochambres, 2007).

Între anii 2004-2007, comentând propunerile Comisiei Europene referitoare la introducerea unei baze fiscale comune de impozitare a veniturilor companiilor, Uniunea Confederațiilor Patronale și Industriale din Europa a afirmat susținerea sa pentru proiectul respectiv, în măsura în care reformarea sistemelor de impozitare a veniturilor companiilor din statele membre va contribui la creșterea eficienței activității firmelor care operează pe mai multe piețe. Sprijinul reprezentanților mediului de afaceri european pentru proiectul de armonizare a impunerii veniturilor companiilor a fost demonstrat și prin intermediul unui studiu realizat de KPMG International în anul 2007, care arată că o mare parte dintre corporațiile din Uniunea Europeană doresc o formulă unică pentru calculul impozitului pe profit. Studiul a fost realizat prin chestionarea managerilor financiari din peste 400 de companii din toate cele 27 state membre ale Uniunii Europene și din Elveția. Astfel, s-a pus în evidență faptul că un număr important de specialiști în materie de impozite și taxe susțin propunerea Comisiei Europene pentru o formulă unică de calcul a bazei impozabile a profitului aplicată la nivel european. Politicienii intervievați din Republica Cehă, Danemarca și Spania au fost cei mai entuziaști, 100% din ei sprijinind inițiativa menționată. În Italia, 96% au fost în favoarea propunerii, în timp ce în Grecia, Luxemburg, Polonia, Slovenia și Suedia s-a înregistrat o susținere de 90%. Propunerea a fost susținută de 84% dintre politicienii intervievați din Germania și de 80% dintre politicienii intervievați din Austria, Finlanda, Ungaria și Portugalia. Printre cele mai sceptice țări s-a aflat Marea

Britanie, cu un sprijin de numai 62% pentru planurile Comisiei, în timp ce în cazul Irlandei și Slovaciei 50% dintre politicienii intervievați s-au opus.

Demn de reținut este faptul că propunerea Comisiei Europene nu susține introducerea unei cote unice de impozit pe profit la nivelul Uniunii Europene, însă 69% dintre cei intervievați au afirmat că în plus față de o bază unică de impozit pe profit ar accepta și o cotă unică de impozit pe profit pentru întreaga Europă. Doar în Anglia, Cipru, Irlanda, Polonia și Elveția majoritatea persoanelor intervievate a fost împotriva unei cote unice de impozit pe profit.

4. Susținători și oponenți ai sistemului „Baza fiscală comună consolidată”

Sistemul „Baza fiscală comună consolidată” concretizează concepția Comisiei Europene cu privire la armonizarea parțială (numai a bazelor fiscale) a impozitelor pe veniturile companiilor care desfășoară activități pe teritoriul statelor membre ale Uniunii Europene. Soluțiile tehnice referitoare la implementarea acestui sistem au fost (și sunt) dezbătute de către specialiști ai Comisiei Europene și reprezentanți ai statelor membre reuniți în cadrul unui grup de lucru înființat în anul 2004. O parte dintre țările membre ale Uniunii Europene (Irlanda, Marea Britanie, Polonia, Letonia și Slovacia) s-au exprimat împotriva introducerii bazei fiscale comune consolidate pentru veniturile companiilor, ceea ce a creat motive reale de îngrijorare pentru Comisia Europeană în situația în care noua legislație în domeniul impozitelor directe ar avea nevoie de sprijinul unanim al statelor membre. Argumentele prezentate de reprezentanții acestor state pot fi sintetizate astfel (Gnaedinger, 2008):

- cu ocazia dezbaterilor pe marginea adoptării Tratatului de la Lisabona, politicienii din Irlanda au susținut că sistemul „Baza fiscală comună consolidată” reprezintă o încălcare a suveranității naționale în domeniul fiscalității, iar scopul final al Comisiei Europene în implementarea acestui sistem ar fi armonizarea totală (a bazei fiscale și a cotelor de impozitare). Baza fiscală comună consolidată a fost definită ca fiind „calul troian al Europei” care, odată adoptată, va permite Comisiei să facă presiuni asupra statelor membre pentru armonizarea cotelor de impozitare;
- Marea Britanie refuză să confere Uniunii Europene competențe suplimentare în domeniul fiscal (precum cele reclamate de funcționarea unei baze fiscale comune consolidate);
- în anul 2006, ministrul de finanțe polonez, Michał Tarka, afirma că guvernul său ar putea susține introducerea bazei fiscale comune consolidate dacă aceasta s-ar aplica obligatoriu pentru toate companiile cu activitate transfrontalieră. În anul 2007, același ministru declara că, în ciuda opoziției sale personale față de propunerea Comisiei

Europene, guvernul polonez a decis să participe în continuare la dezbaterile organizate pe marginea sistemului „Baza fiscală comună consolidată”. Opiniile exprimate de politicienii polonezi rezonază cu poziția reprezentanților mediului de afaceri din această țară. Astfel, într-un raport al Confederației Angajatorilor Privati din Polonia, publicat în 15 mai 2008, se preciza că introducerea bazei fiscale comune consolidate ar avea un efect nesemnificativ asupra intrărilor de investiții străine directe în Polonia, dar ar putea genera reducerea veniturilor fiscale și creșterea volumului de muncă în cadrul administrației fiscale;

- în Letonia, este împărtășită ideea potrivit căreia introducerea bazei fiscale comune consolidate pentru veniturile companiilor va determina o reducere a veniturilor publice încasate din impozitul pe profit deoarece noul sistem ar impune o bază fiscală mai restrânsă decât cea care există în prezent. O opinie similară a fost exprimată în 2007 de primul ministru slovac Robert Fico.

Chiar dacă statele de mai sus s-au opus propunerii formulate de Comisia Europeană privind baza fiscală comună consolidată, ele nu au refuzat să participe la dezbaterile grupului de lucru, realizând că, pe termen lung, introducerea sistemului „Baza fiscală comună consolidată” va genera beneficii incontestabile pentru economia Uniunii Europene. Pentru a evita o posibilă respingere a acestui proiectul, în prezent, s-a stabilit că propunerea de directivă care introduce sistemul respectiv ar putea face obiectul unei cooperări consolidate între statele membre, cu condiția să existe cel puțin opt state participante (Direcția Generală Pregătire ECOFIN și Asistență Comunitară, 2008).

Reprezentanții mediului de afaceri s-au implicat activ în dezbaterile unor aspecte tehnice legate de baza comună consolidată de impozitare a veniturilor corporațiilor. Uniunea Confederațiilor Patronale și Industriale din Europa și Asociația Camerelor de Comerț Europene consideră că introducerea sistemului „Baza fiscală comună consolidată” ar trebui urgentată, întrucât un sistem fiscal fundamentat pe o bază de impozitare largă și cote de impozitare mici, precum și pe principii care generează stabilitate și reducerea costurilor administrative reprezintă un stimulent important pentru investitori. Trebuie menționat că reprezentanții mediului de afaceri s-au pronunțat ferm pentru menținerea caracterului opțional al adoptării de către companii a bazei fiscale comune consolidate.

5. Concluzii

Necesitatea unei reforme în domeniul fiscalității veniturilor companiilor la nivelul Uniunii Europene a devenit stringentă, dar nu trebuie neglijat faptul că preferințele sociale ale fiecărui stat reclamă independență în crearea politicii fiscale naționale. Deoarece diversitatea fiscală este considerată o formă de manifestare a independenței și suveranității unui stat, putem explica rezistența unor politicieni la introducerea unui sistem fiscal bazat pe reguli comune. În contextul integrării economice, pentru reprezentanții firmelor europene, predictibilitatea, stabilitatea și neutralitatea legislației fiscale sunt elemente esențiale ale unui mediu de afaceri stimulat. Pentru investitori este foarte important să cunoască povara fiscală exactă la care vor fi supuși înainte de a decide localizarea capitalurilor lor pentru a realiza un plan de afaceri adecvat. În condițiile în care toate companiile participante la jocul pieței se vor supune acelorași reguli pentru determinarea bazei fiscale, iar aceasta va fi consolidată la nivelul grupului și repartizată statelor îndreptățite, impozitul pe profit nu va mai constitui un element de distorsiune în localizarea investițiilor, realizându-se o alocare mult mai eficientă a capitalurilor pe teritoriul Uniunii Europene. În condițiile implementării sistemului „Baza Fiscală Comună Consolidată”, autoritățile publice din țările care mizează în prezent pe nivelul scăzut al fiscalității companiilor pentru atragerea investițiilor străine directe vor fi nevoite să se angajeze în acțiuni de identificare și punere în valoare a altor avantaje de care dispun economiile lor. Sunt explicabile astfel atitudinile reticente ale reprezentanților unor state membre din centrul și estul Europei (care practică o fiscalitate relaxată pentru veniturile companiilor) față de introducerea bazei fiscale comune consolidate.

Bibliografie

- James, S., Oats, L., „Tax harmonisation and the case of corporate taxation”, *Revenue LJ*, nr. 8, 1998, p. 7
- Gnaedinger, C. (2008). *News Analysis: CCCTB Opponents Stake Out Different Positions*, White & Case
- Osterloh, S., Heinemann, F., „The Political Economy of Corporate Tax Harmonization – Why Do European Politicians (Dis)like Minimum Tax Rates?”, *Lucrările Conferinței: Reflections on Fiscal Federalism: Elaborating the Research Agenda*, octombrie 2009
- Ruud de Mooij, „Does the Enlarged European Union Need a Minimum Corporate Tax Rate?”, *Intereconomics*, July/August, 2004
- Trovato, M., „The Threat of Fiscal Harmonization”, *Liberale Institut Paper*, 2007, p. 2

- Ussher, K., „The Myth of Tax Harmonisation”, *Center for European Reform Bulletin*, issue 4, February, 1999
- Eurochambres, *Company taxation – complement the freedoms of the Single Market to foster the growth of European businesses*, Position Paper, October 2007
- Union of Industrial and Employer’s Confederations of Europe, *Comments on documents of Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group*, 2004-2007
- KPMG, *Harmonised Corporate Tax Base – Are European businesses for or against it?*, 2007
- Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee (COM(2001) 582 final), „Towards an Internal Market without tax obstacles. A strategy for providing companies with a consolidated corporate tax base for their EU-wide activities”, Brussels, 23.10.2001
- Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee, COM(2001)260, „Tax policy in the European Union. Priorities for the years ahead”, Brussels, 23.05.2001